

Organiziranost in vloga vojaške strateške rezerve Slovenske vojske na operativni in taktični ravni

Organization and role of the military strategic reserve of the Slovenian Armed Forces at the operational and tactical levels

Povzetek

S sprejetjem Doktrine vojaške strateške rezerve leta 2012 je Republika Slovenija želela zagotoviti dopolnitev vojaških zmogljivosti SV za izvajanje vojaške obrambe, če bi se izrazito poslabšale razmere v mednarodnem varnostnem okolju. V doktrini opredeljen koncept vojaške strateške rezerve (VSR), ki naj bi omogočal pravočasno povečanje obsega in sestave SV, predvsem na področju organiziranosti in sestave enot VSR, ni v celoti operacionaliziran. V prispevku analiziramo organiziranost in sestavo enot VSR SV, njihovo vlogo in naloge na operativni in taktični ravni, s poudarkom na nalogah in sestavi enot nižje taktične ravni. Na podlagi pregleda normativnih, strateških in doktrinarnih dokumentov ter dokumentov SV ugotavljamo, kakšno vlogo in naloge naj bi imele enote, popolnjene z VSR, ter kakšni sta njihova trenutna organiziranost in sestava. Naloge in sestavo primerjamo s primerljivimi sestavami oboroženih sil izbranih držav članic zveze Nato. Na podlagi analize in primerjave podajamo predlog organiziranosti in sestave enot SV, popolnjenih z VSR.

Ključne besede: vojaška strateška rezerva, koncept vojaške strateške rezerve Republike Slovenije, osnovna bojna enota, bojne funkcije, večrodovsko bojevanje.

Abstract

The Republic of Slovenia wished to ensure the replenishment of the SAF's military capabilities for the provision of military defence in the event of a marked deterioration in the international security environment by the adoption of the Military Strategic Reserve Doctrine in 2012. The concept of the military strategic reserve, which is defined in the doctrine, is meant to enable a timely increase in the size and structure of the SAF, especially in the organization and structure of the military strategic reserve units. This paper analyzes the organization and structure of the SAF's military strategic reserve units, and their role and function at the operational and tactical levels, with an emphasis on the tasks and structure of lower tactical units. It determines the role and tasks of the military strategic reserve units, and their current organization and structure, based on a review of normative, strategic, doctrinal, and SAF documents. The tasks and structure are compared to similar armed force structures of selected NATO member states. A

proposal is made for the organization and structure of the SAF's military strategic reserve units, based on the analysis and comparison in this paper.

Key words: *military strategic reserve, concept of the military strategic reserve in the Republic of Slovenia, basic combat unit, combat functions, all-arms warfare.*

1 Uvod

Doktrino vojaške strateške rezerve (MORS, 2012) je Vlada RS sprejeta leta 2012. Z njo je želela zagotoviti dopolnitev vojaških zmogljivosti SV za izvajanje vojaške obrambe, če bi se izrazito poslabšale razmere v mednarodnem varnostnem okolju. Koncept VSR pa naj bi glede na poslabšane varnostne razmere omogočal pravočasno strateško preoblikovanje SV. Kljub opredeljenim konceptualnim rešitvam izvajanje doktrine na izvedbeni ravni SV še vedno ostaja sorazmerno nejasno in nedefinirano, predvsem z vidika organiziranosti in strukturiranosti enot VSR. V prispevku bomo analizirali organiziranost in sestavo enot VSR SV, njihovo vlogo in naloge na operativni in taktični ravni, s poudarkom na nalogah in sestavi enot nižje taktične ravni. Pri tem bomo izhajali iz opredelitev, konceptov in zahtev, navedenih v bistvenih normativnih in izvedbenih dokumentih. Ugotoviti bomo poskušali, kakšno vlogo in naloge naj bi imele enote, popolnjene z VSR, ter kakšni sta trenutna organiziranost in sestava enot, popolnjenih z VSR, v SV. Ugotovitve bomo primerjali z enotami VSR oboroženih sil izbranih držav članic zveze Nato. Na podlagi analize in primerjave bomo v sklepu prispevka podali predlog organiziranosti in sestave enot SV, popolnjenih z VSR. Predlog organiziranosti in sestave bo utemeljen na nalogah v povezavi z bojnimi funkcijami in s primerjavo podobnih enot oboroženih sil izbranih držav članic Nata.

2 Vojaška strateška rezerva

Vojaška rezerva ima dva pomena. V prvem gre za vojaško enoto ali podenoto v zaledju. Njen namen je okrepitev oziroma podpora druge vojaške enote, ki je zašla v težave. V drugem pomenu pa so to rezervne sile, katerih namen je nadomeščanje stalnih oboroženih sil v vojni ali drugih kriznih razmerah. (Bowyer, 1999, str. 165.) Vojaške rezerve v širšem smislu predstavljajo človeške in materialne vire, ki sestavljajo podlago vojaškega potenciala države. Ker jih potrebujejo oborožene sile, se imenujejo tudi državne vojne (vojaške) rezerve ali nacionalne obrambne rezerve in se razlikujejo od blagovnih rezerv oziroma civilnih rezerv, ki jih gospodarstvo države uporablja za vojno. Vojaške rezerve predstavljajo tudi kontingenti nabornikov in usposobljenih vojaških obveznikov ter materialno-tehnična sredstva, namenjena za dopolnitev oboroženih sil, oziroma splošni človeški in materialni dejavnik, ki se lahko angažira v različnih oblikah oboroženega boja (Gažević idr., 1974, str. 147).

Vojni leksikon strateško rezervo opisuje kot del oboroženih sil in materialnih sredstev v rezervi vrhovnega poveljstva ali pristojnega strateškega poveljstva, s katerim se lahko v nekem trenutku odločilno vpliva na potek ali rezultat oboroženega boja. Kot

strateško rezervo pa opredeljuje tudi rezerve usposobljenih ljudi in materialnih sredstev, namenjenih za popolnitev oboroženih sil, oziroma celotne materialne potencialne, ki se lahko angažirajo v različnih oblikah oboroženega boja (Petrović idr., 1981, str. 590). Strateška rezerva je posebna kadrovska in materialna rezerva vojske, ki omogoča dopolnitev in povečanje zmogljivosti njenih sil ter prevzemanje določenih nalog pri izvajanju vojaške obrambe (Bokal idr., 2009, str. 90). Oblikovanje strateških rezerv pa se izvaja po dolgoročnih postopkih, zato v večini držav rezerva kopenskih sil ni aktivna in se mora mobilizirati v kriznem obdobju (Dupuy idr., 1993, str. 2287–2288).

Razlikovati je torej treba med strateško rezervo in VSR. Izraz strateška rezerva je širši in se uporablja za vse vire, ki imajo strateški pomen, ali postopke in aktivnosti, s katerimi se dosegajo strateški cilji, in pa tudi za planske ukrepe, povezane s strateškimi načrti. Izraz VSR ima ožji pomen in se konkretno nanaša na zamisli in rešitve, povezane s sestavami in viri zanje, pa tudi na ukrepe in dejavnosti, ki so namenjeni vzpostavitvi, delovanju in uporabi za vojaške namene. V tej povezavi je VSR del strateške rezerve, in ne njena edina sestavina (Šteiner, 2016, str. 74).

Na podlagi tega lahko ugotovimo, da ima VSR tri vidike: materialnega, kadrovskega in konceptualnega. Osnova vojaškega potenciala vsake države so človeške rezerve, zato so kadrovski vidik vsi razpoložljivi človeški viri države (kontingenti nabornikov in vojaških obveznikov), ki se lahko angažirajo v različnih oblikah oboroženega boja in so namenjeni za popolnitev in dopolnitev stalnih oboroženih sil v vojni ali drugih kriznih razmerah. V konceptualnem smislu pa je VSR način in pomembno sredstvo države, s katerim lahko oborožene sile povečajo svoj obseg in formirajo nove vojaške enote ter tako neposredno vplivajo na povečanje svojih bojnih zmogljivosti. S kadrovskega vidika VSR predstavljajo državljani RS, ki so ali bodo razporejeni v rezervno sestavo SV. Rezervna sestava obsega vse vojaške obveznike, ki niso pripadniki mirnodobne sestave SV in so dolžni služiti v rezervni sestavi, pogodbene rezerviste in državljane, ki so del rezervne sestave zaradi obveznosti iz pogodbe po prenehanju službe v stalni sestavi SV. Konceptualni vidik VSR pa predstavlja koncept preoblikovanja SV, ki izhaja iz Doktrine VSR (MORS, 2012) in iz nje izhajajočih dokumentov, v katerih je opredeljeno, kako se z razpoložljivim kadrovskim potencialom pravočasno povečata obseg in sestava SV.

3 Osnovna bojna enota

Pri opredelitvi osnovne bojne enote se bomo navezali na študijo Osnovna bojna enota SV (angl. *Basic Combat Unit of the Slovenian Armed Forces*) (Himelrajh, 2017). Ta daje celovit vpogled v dejavnike, ki vplivajo na sestavo in organizacijo osnovne bojne enote. Ugotovitve lahko s kritičnim vrednotenjem uporabimo pri opredeljevanju osnovne bojne enote VSR, predvsem z vidika bojnih funkcij in koncepta večrodovskega¹ bojevanja

¹ Razlikovati je treba med termini (1) »združen« (angl. *joint*) – sodelovanje več kot ene zvrsti oboroženih sil iste države; (2) »skupno« (angl. *combined*) – sodelovanje elementov več držav, uporablja se tudi angl. termin *multinational*; (3) »večrodovsko« (angl. *combined arms*) – sodelovanje več rodov oboroženih sil (Brinc idr., 2006, str. 53, 135, 161). V SV se za prevod angl. termina *combined arms* uporablja termin večrodovsko bojevanje oz. večrodovske enote.

(angl. *combined arms concept*). Študija temelji na pregledu pomembnih normativnih in strateških dokumentov RS in SV, konceptu večrodovskega bojevanja ter izkušnjah in sklepih zadnjega večjega preoblikovanja organizacije ameriške kopenske vojske (angl. *United States Army*) iz divizijske organiziranosti v brigadno. Cilj študije je bil opredeliti, kakšna naj bi bila osnovna bojna enota SV. Himelrajh ugotavlja, da bi morala biti osnovna bojna enota SV lahka pehotna četa (LPČ) z organskimi elementi za bojno podporo (angl. *combat support enablers*). Z organiziranostjo, temelječo na omenjeni osnovni bojni enoti, bi bila SV učinkovitejša pri uresničevanju svojega poslanstva. Za opredelitev osnovne bojne enote VSR je z vidika študije pomembna predvsem povezava med konceptom večrodovskega bojevanja in osnovno bojno enoto oziroma kakšne zmogljivosti večrodovskega bojevanja naj bi imela osnovna bojna enota. Za opredeljevanje zmogljivosti študija uporablja metodologijo DOTMLPFI,² zlasti elemente doktrine, organizacije in opreme kot najpomembnejših gonil pri razvoju zmogljivosti. Himelrajh tudi ugotavlja, da na voljo ni znanstvenih virov, ki bi ustrezno razložili pomen osnovne bojne enote, kljub temu da se pojem zdi del običajnega vojaškega besedišča. Pojem se zelo redko omenja v znanstveni vojaški literaturi, ne zasledimo ga v strokovni in doktrinarni literaturi SV, ni opredeljen v Natovem terminološkem slovarju (AAP-06, 2019), ne najdemo ga niti v slovarju Ministrstva za obrambo Združenih držav Amerike (DOD Dictionary, 2020) ali v katerem drugem doktrinarnem viru ameriške vojske. Po Himelrajhu je pojem enota delovanja (angl. *unit of action*), oblikovan med zadnjim večjim preoblikovanjem organizacije ameriške kopenske vojske, najbližji opis koncepta, povezanega z osnovno bojno enoto. Publikacija poveljstva za usposabljanje in doktrino ameriške vojske (angl. *Training and Doctrine Command – TRADOC*) enoto delovanja opredeli kot najmanjšo večrodovsko enoto, ki je sposobna samostojno delovati (TRADOC Pamphlet 525-3-90, 2002, str. 25).

4 Bojne funkcije

Bojne funkcije predstavljajo funkcionalne kategorije zmogljivosti, ki se uporabljajo za ustvarjanje posebnih učinkov v kopenskem delovanju. Bojne funkcije izvajajo kombinacije enot, ki spadajo v te funkcionalne kategorije, in predstavljajo glavne dejavnosti, ki sestavljajo gradnike variant delovanja (koncept delovanja). Funkcije se med seboj podpirajo, povezujejo in dopolnjujejo, pri čemer je poveljevanje v središču sprejemanja odločitev. Poveljnik zagotavlja skladen koncept delovanja z oblikovanjem načina, kako bo vsaka funkcija prispevala k doseganju končnega stanja (AJP-3.2(A), 2017, str. 2-14). Bojne funkcije, kot jih opredeljuje Vojaška doktrina SV (Vlada RS, 2006),

² V širšem pomenu je zmogljivost razumljena kot kompleksna kombinacija funkcionalnih elementov DOTMLPFI (angl. *doctrine, organization, training, material, leadership, personnel, facilities, interoperability*, DOUOVKII – doktrina, organizacija, usposobljenost, oprema, voditeljstvo, kadri, infrastruktura, interoperabilnost). V začetni fazi razvoja neke zmogljivosti naj bi načrtovalci praviloma izvedli študijo skladno z načeli DOTMLPFI, temeljita in z analizami podprta študija vseh elementov zmogljivosti pa bistveno olajša in racionalizira nadaljnje faze njene vzpostavitve ter omogoči njeno poznejše učinkovito delovanje in doseganje pričakovanih učinkov (Vink, 2008, str. 14; Marinelli, 2007, str. 8; Jasper, 2008; povzeto po Ržen, 2013, str. 18–19).

se deloma razlikujejo od bojnih funkcij, opredeljenih v trenutno veljavnih doktrinarnih dokumentih zavezništva (AJP-3.2(A), 2017) (gl. razpredelnico 1).

Razpredelnica 1: Bojne funkcije (prirejeno po AJP-3.2(A), 2017, str. 2-15; Vojaška doktrina SV, 2006, str. 64)

AJP-3.2(A)	Vojaška doktrina SV
Poveljevanje (angl. <i>command</i>)	Poveljevanje
Manever (angl. <i>maneuver</i>)	Manever
Ognjeno delovanje (angl. <i>fires</i>)	Ognjena podpora
Obveščevalna dejavnost (angl. <i>intelligence</i>)	Obveščevalna zagotovitev
Vzdrževanje sil (angl. <i>sustainment</i>)	Zagotovitev delovanja
Zaščita sil (angl. <i>protection</i>)	Premičnost, oviranje in preživetje
	Zračna obramba
Informacijsko delovanje (angl. <i>information activities</i>)	

Razlikovanje je posledica dejstva, da so bojne funkcije v doktrini prevzete iz doktrinarnih dokumentov zavezništva, ki so bili sodobni v času njenega izida in ki so bili do leta 2021 posodobljeni, medtem ko se Vojaška doktrina SV v tem času ni posodobila. Bojne funkcije so v povezavi z nalogami VSR podlaga za določanje zmogljivosti osnovne bojne enote VSR in za opredelitev njene organiziranosti. Prav tako pa z njimi primerjamo enote VSR oboroženih sil izbranih držav članic Nata.

5 Koncept večrodovskega bojevanja

Namensko organiziranje je temeljno načelo oblikovanja sil SV za vse načine in vrste delovanja. Osnovni pristop organiziranja za bojno delovanje je združevanje enot rodov v četne, bataljonske in brigadne bojne skupine glede na poslanstvo. Združevanje povzroča učinke, ki se medsebojno dopolnjujejo ali utrjujejo. Bistvo uveljavljanja tega načina organiziranja sil je učinkovita usklajenost vseh bojnih funkcij (Vlada RS, 2006, str. 28).

Za katere koli oborožene sile je neizvedljivo, da bi imele eno vojaško enoto, ki bi bila sposobna opravljati naloge v celotnem spektru vojaških operacij, v vseh zemljiščnih razmerah in proti vsem vrstam groženj. Skladno s tem je treba razumeti, da večrodovsko bojevanje poteka na različne načine in v različnih oblikah. Oborožene sile omenjeni izziv rešujejo z organizacijsko zasnovo enot ali pa z namenskim organiziranjem glede na naloge. Sodobno večrodovsko bojevanje se izvaja na ravni čete in višje. Pri organizacijski zasnovi enot je treba biti previden, na kateri ravni in v kakšnem obsegu združevati rodove. Združevanje rodov zahteva poveljnika (četna raven) in štab (raven bataljona in višje), katerih namen je uravnotežena uporaba vseh razpoložljivih sredstev (funkcij) kot odgovor na spremembe v operativnem okolju. To samo po sebi predstavlja zelo zahtevno nalogo. Usklajevanje uporabe artilerije in pehote je sorazmerno preprosto. Bolj zapleteno postane z usklajevanjem zračnih zmogljivosti, raketnih sistemov dolgega dosega,

zmogljivosti elektronskega bojevanja itn. Veliko število zmogljivosti na nižjih ravneh ima lahko negativen vpliv na učinkovitost enote. Rezultat uravnotežene organizacijske zasnove enot v povezavi s sposobnostjo namenskega organiziranja glede na naloge je prilagodljivost za izvajanje operacij v sodobnem kompleksnem operativnem okolju (Himmelrajh, 2017, str. 32–33).

Koncept večrodovskega bojevanja torej po definiciji temelji na sodelovanju vsaj dveh ali več rodov. V razširjenem pomenu je njegov cilj usklajevanje in hkratna aplikacija bojnih funkcij, tako da se te med seboj dopolnjujejo oziroma vzajemno utrjujejo. Najnižja raven, na kateri je mogoča integracija bojnih funkcij, je brigadna (pogojno bataljonska) raven. Na četni ravni, brez štaba, je mogoče združevati samo nekatere rodove (Himmelrajh, 2017, str. 66).

6 Vloga vojaške strateške rezerve RS

Podlago za vlogo VSR RS daje Resolucija o strategiji nacionalne varnosti (ReSNV-2, 2019). V njej je zapisano, da povečevanje celovite odpornosti države in družbe na področju vojaške in civilne obrambe predstavlja pomemben element nacionalne sposobnosti spoprijemanja s potencialnimi vojaškimi grožnjami. Prav tako podpira odvrčalno in obrambno držo zavezništva. Nacionalno sposobnost, pripravljenost in odzivnost obrambnega sistema na vojaške in druge grožnje RS zagotavlja z ustreznim obsegom, sestavo, opremljenostjo in usposobljenostjo vojaških in civilnih zmogljivosti. Obrambna sposobnost države se zagotavlja z razvojem ustreznih obrambnih zmogljivosti in uporabo zmogljivosti za podporo drugim podsistemom nacionalnovarnostnega sistema RS prek sistemskih rešitev. Te ob izrazitem poslabšanju razmer v mednarodnem varnostnem okolju omogočajo dopolnitev, preoblikovanje in povečanje obsega obrambnih sil države. Jedro obrambnih sil RS sestavlja SV, ki je nosilka razvoja vojaških zmogljivosti in vojaške obrambe države. Poslanstvo SV je z vojaškimi zmogljivostmi zagotavljati vojaško moč RS kot najmočnejši in skrajni instrument države za uveljavljanje oziroma uresničevanje njenih nacionalnih interesov in nacionalnovarnostnih ciljev (Vlada RS, 2012).

Glede na zapisano je vloga VSR zagotavljanje kredibilnih vojaških zmogljivosti SV, ki z ustreznim obsegom, sestavo, opremljenostjo in usposobljenostjo uspešno izvaja odvrčanje in obrambo pred vojaškimi in drugimi grožnjami ter tako podpira obrambno politiko RS. Predpogoj za to je pravočasno zaznavanje ogroženosti države, ki zagotovi pravočasno odločanje pristojnih organov RS za vzpostavitev povečanih zmogljivosti SV. VSR neposredno zagotavlja ohranjanje vzdržljivosti SV pri vojaški obrambi RS in ji tako omogoča uresničevanje poslanstva ter izpolnitev dodeljenih nalog v vojni ali izrednih razmerah. Pri tem je treba opozoriti, da so najpomembnejši vidiki kredibilnosti organiziranost, opremljenost in usposobljenost VSR. Svojo vlogo VSR pri povečani ogroženosti RS uresničuje na tri načine. Prvi je s popolnjevanjem mirnodobne sestave SV. V tej povezavi je treba upoštevati predvsem državljane z že odsluženim vojaškim rokom in pridobljeno vojaško evidenčno dolžnostjo. Drugi vidik je popolnjevanje novo oblikovanih enot, ki se oblikujejo na podlagi koncepta VSR. Tretji vidik pa je

popolnjevanje izgub v enotah mirnodobne sestave in novo oblikovanih enotah pri bojnem delovanju.

7 Koncept vojaške strateške rezerve RS

Skladno z Doktrino VSR RS sestava SV ni omejena na trenutno stanje popolnjenosti in opremljenosti. Predpogoj za aktiviranje koncepta VSR je tako predhodno povečanje mirnodobnega obsega in sestave SV. Koncept VSR se aktivira s ponovno uvedbo vseh sestavin vojaške dolžnosti. Po njegovi aktivaciji se najprej popolnita poveljstvi teritorialnih polkov (TERP), ki prevzameta vojaški del priprave in izvedbe mobilizacije enot. Poleg bojnih zmogljivosti se zaradi povečanja potreb po usposabljanju po teritorialnem načelu vzpostavi potrebno število učnih centrov za usposabljanje. Najpozneje v enem mesecu se oblikuje nova sestava poveljstev, v katera se začne razporejati predvideni častniški in podčastniški kader. Poveljstva in enote (PE) se smiselno razvrstijo v višje kategorije pripravljenosti, ustrezno pa se tudi skrajšajo dolžine njihovih operativnih ciklov. Po mesecu in pol se začne vpoklic vojaških obveznikov z vojaškimi znanji, ki se vključijo v enote SV, kjer se začne njihovo dopolnilno usposabljanje. V tem času se z oborožitvijo in opremo popolnijo novo oblikovane enote, PE se popolnijo s kadri, vzpostavi pa se tudi nova sestava poveljevanja in kontrole (PINK) SV. MORS najpozneje v dveh mesecih zagotovi zmogljivosti za izvajanje nabora, napotitve na služenje vojaškega roka, mobilizacije in materialno-zdravstvene oskrbe. V petih mesecih morajo enote, popolnjene z VSR, doseči začetne operativne zmogljivosti, kar pomeni, da so enote popolnjene z oborožitvijo in opremo ter vojaškimi obvezniki, ki so končali služenje vojaškega roka. Po sedemmesečnem usposabljanju in pripravah enote dosežejo končne operativne zmogljivosti in so eno leto po aktivaciji koncepta VSR usposobljene za delovanje. V tem času so hkrati tudi zagotovljeni pogoji za mobilizacijo PE v okviru povečanih zmogljivosti SV. Najpozneje v enem letu ima tako SV vzpostavljene operativne zmogljivosti v obsegu do dodatnih 25.000 pripadnikov in je pripravljena za delovanje v vojni. Po doseženih operativnih zmogljivostih se nadaljuje služenje vojaškega roka in popolnjevanje enot SV, s čimer se zagotavljata operativna rezerva in popolnjevanje izgub SV. Po enem letu je vzpostavljen sistem nepretrgane oskrbe in nadomeščanja enot ter sistem stalnega dopolnjevanja poveljniškega kadra. Tako so zagotovljeni pogoji za nepretrgano opravljanje nalog iz poslanstva SV in pogoji za učinkovito obrambo RS (MORS, 2012).

Težava opisanega koncepta VSR je, da ni operacionaliziran in ne predvideva vzpostavljene sestave VSR, prav tako pa nikoli ni bil preizkušen v praksi. Pri njegovi aktivaciji bi se odločevalske in upravne sestave RS ter obrambni sistem znašli pred številnimi izzivi, od katerih bodo ključni izpostavljeni v nadaljevanju. Prvi izziv predstavlja potreba po povečanju mirnodobne sestave SV, saj bi bilo za izvedbo koncepta VSR najprej treba povečati stalno sestavo. Trenutna sestava sil bi se razformirala in postala neoperativna, pri oblikovanju nove sestave sil pa bi bilo treba računati tudi na povečanje potreb po poveljniškem kadru (Šteiner v Šteiner, 2016, str. 80). Drugi izziv predstavlja usmeritev, da

mobilizacija poteka po teritorialnem načelu, njen vojaški del pa predstavljajo teritorialna vojaška poveljstva, ki jih razen TERP ni več (Krek v Šteiner, 2016, str. 103–107). Koncept ne upošteva ukinitve vojaških teritorialnih poveljstev (VTP), saj predvideva, da se bodo ob njegovi aktivaciji najprej popolnila ta in prevzela pripravo in izvedbo mobilizacije. TERP, ki so prevzeli del nalog ukinjenih VTP, pa teh zmogljivosti nimajo (Kukec v Šteiner, 2016, str. 146). Tretji izziv predstavlja dejstvo, da VSR nima vzpostavljene sestave oziroma koncept ne predvideva sestave SV po njegovem aktiviranju, kar je predpogoj za pravočasno načrtno in organizirano uresničenje vloge rezerve v zagotavljanju zmožnosti za delovanje SV, kot to predvideva Vojaška doktrina SV (Vlada RS, 2006, 30). V povezavi s tem niso določeni bojna moč, značaj in sestava prostorskih sil, kadrovskih jeder, meril in opremljenosti in roki bojne uporabe enot VSR. Koncept pa tudi ne obravnava njenih nalog v bojnem delovanju in njenih omejitev v bojnem nadzoru ozemlja, stabilizacijskem delovanju v podporo državnim organom ter silam za zaščito in reševanje (Kukec v Šteiner, 2016, str. 146). Četrty izziv predstavljajo začetne operativne zmogljivosti SV, popolnjene s pripadniki VSR, ki so odslužili vojaški rok, in naj bi bile dosežene v 150 dneh po aktiviranju koncepta VSR, v 210 dneh od začetnih operativnih zmogljivosti pa bi se usposobile nove enote za delovanje. Ker je nabor prenehal leta 2003, prostovoljno služenje je nezadostno, obvezna rezerva pa je bila ukinjena leta 2010, je odprto vprašanje, kako bo organizirano usposabljanje celotnega kontingenta te rezerve, ko ne bo več usposobljenih obveznikov (Kukec v Šteiner, 2016, str. 146).

Potočnik (Šteiner, 2016, str. 258) poleg teh izzivov poudari še nekatere druge vidike problematičnosti koncepta VSR. Prvo težavo po njegovem predstavlja razpoložljivi kader. Uprave za obrambo sicer izvajajo vpise v vojaško evidenco, vendar državljani, vpisani v vojaške evidence,³ nimajo vojaškega usposabljanja, prav tako ne spremljamo njihove sposobnosti za opravljanje vojaške službe. SV nima pripravljenih načrtov, kako te evidence uporabiti in kako ravnati, če bi bilo treba ukrepati. SV ima tudi pogodbeno rezervo, ki pa ni namenjena rasti VSR, temveč zapolnitvi trenutno aktivne sestave SV. Drugo težavo predstavlja čas za uresničitev koncepta VSR. Ob upoštevanju tempa sodobnega vojskovanja in razvijanja kriznih situacij SV ne bo imela leto dni časa, da se pripravi na morebitno grožnjo. Odločitev za mobilizacijo VSR bi morala politika sprejeti zelo hitro, pri tem pa ni nikakršnega zagotovila, da bo kriza oziroma vojna prerasla v spopad takih razsežnosti, ki bi ogrožal tudi Slovenijo. Predvidevanje, da bodo pristojni organi na podlagi strokovnih ocen pravočasno sprejeli odločitve leto dni vnaprej, je nestvarno. Sodobne grožnje so izrazito prilagodljive, nenadne in silovite, ko pa se pojavijo, je navadno že prepozno za razpravo o tem, kako in če sploh se nanje odzvati. Tretjo težavo predstavlja pomanjkanje častniškega in podčastniškega kadra v SV za zapolnitev vrzeli, ki bi jo prineslo povečanje za 25.000 pripadnikov. Ob trenutnem kadrovskem položaju in popolnjenosti SV se postavlja vprašanje, kje najti kader, ki bo

³ Zakon o vojaški dolžnosti v 1. členu dopušča, da lahko pri izvajanju vojaške dolžnosti sodelujejo tudi ženske, vendar jih ne vpisujemo v vojaške evidence, s čimer se zanemarljivo velik del za vojaško službo sposobnih državljanov. Glede na trenutne demografske smernice in majhnost kadrovskega bazena RS številka ni zanemarljiva.

v enem letu usposobil VSR. Velik del SV, predvsem njen najbolj usposobljeni del, bi bil vezan na opravljanje operativnih nalog, katerih število bi se v krizi zagotovo povečalo. Slabše usposobljen kader pa ne more zagotavljati potrebne kakovosti usposabljanja VSR. Pri tem je treba upoštevati tudi dejstvo, da bi bilo usposabljanje v izrednih razmerah zelo oteženo, predvsem pa počasno.

8 Naloge enot VSR SV

Doktrina VSR ne opredeljuje sestave VSR, prav tako ne definira nalog, ki naj bi jih opravljale enote VSR. Te so skladno z doktrino namenjene dopolnitvi zmogljivosti SV za izvajanje oboroženega boja oziroma za bojno delovanje. Naloge, ki naj bi jih opravljale enote, popolnjene z VSR, zasledimo v Zakonu o obrambi, Vojaški doktrini SV in dokumentih SV. Zakon o obrambi omenja dopolnilne sile,⁴ sestavljene iz enot, organiziranih po teritorialnem načelu, ki jim opredeljuje naloge bojnega nadzora ozemlja, bojnega zavarovanja objektov posebnega pomena za obrambo, oviranja in logistične oskrbe. Zakon tudi opredeljuje, da je del dopolnilnih sil namenjen sprejemu, nastanitvi in logistični podpori zavezniških sil (ZObr, 40. člen). Vojaška doktrina SV v okviru namenskega organiziranja omenja prostorske sile, kjer je na podlagi prostorskega pristopa pri organiziranju sil del SV na taktični ravni oblikovan v enote, ki jim poveljujejo VTP. Kot smo ugotovili v prejšnjih poglavjih, so po ukinitvi VTP del njihovih nalog prevzeli TERP, zato lahko naloge iz doktrine prenesemo na njih in njihove podenote. Skladno z Vojaško doktrino SV so namenjene predvsem delovanju v zaledju in na začasno zasedenem ozemlju. Naloge, ki jih pri tem opravljajo, pa so nadzor in varovanje zaledja ter pomembne infrastrukture, upravljanje vojaške infrastrukture, naloge teritorialne logistike, izvajanje omejene inženirske podpore, defenzivno delovanje ter delna logistična podpora zavezniškim silam v okviru podpore države gostiteljice (PDG, angl. *host nation support* – HNS) (Vlada RS, 2006, str. 28). V dokumentih SV so kot naloge LPČ navedeni nadzor in varovanje prostora ter pomembnih objektov, zagotavljanje delne logistične podpore zavezniškim silam v okviru PDG in sodelovanje v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami (VNDN).

Glede na doktrino VSR so enote VSR namenjene dopolnitvi zmogljivosti SV za bojno delovanje in kot take predstavljajo dopolnilne sile. Z opredelitvami nalog VSR v omenjenih dokumentih lahko ugotovimo, da se opredelitve teh terminsko nekoliko razlikujejo, vendar jih lahko kljub temu povzamemo v šest bistvenih nalog (gl. razpredelnico 2):

- nadzor in varovanje prostora s poudarkom na defenzivnem delovanju,
- nadzor in varovanje pomembnih objektov,
- zagotavljanje premičnosti in oviranja,

⁴ Zakon opredeljuje, da se sile SV glede na namen delijo na sile za posredovanje, glavne in dopolnilne sile (ZObr, 40. člen). Takšna delitev sil je bila sodobna v času sprejetja zakona in se je kazala v takratni sestavi in organiziranosti SV. Trenutna sestava in organiziranost SV ne sledita zakonskim določilom, temveč temeljita na delitvi sil, ki izhaja iz Vojaške doktrine SV, na podlagi katere se sile SV delijo glede na vlogo v bojnem delovanju, sposobnost premeščanja in pripravljenost za delovanje (Vlada RS, 2006, str. 26).

- zagotavljanje delne logistične podpore zavezniškim silam v okviru PDG,
- sodelovanje v sistemu VNDN,
- zagotovitev delovanja.

Razpredelnica 2: Naloge enot VSR (vir: avtor)

Zakon o obrambi	Vojaška doktrina SV	Dokumenti SV	Sinteza
Bojni nadzor ozemlja	Nadzor in varovanje zaledja	Nadzor in varovanje prostora	Nadzor in varovanje prostora s poudarkom na defenzivnem delovanju
	Defenzivno delovanje		
Bojno zavarovanje objektov posebnega pomena za obrambo	Nadzori in varovanje pomembne infrastrukture	Nadzor in varovanje pomembnih objektov	Nadzor in varovanje pomembnih objektov
Oviranje	Izvajanje omejene inženirske podpore		Zagotavljanje premičnosti in oviranja
Sprejem, nastanitev in logistična podpora zavezniških sil	Logistična podpora zavezniškim silam v okviru PDG	Zagotavljanje delne logistične podpore zavezniškim silam v okviru PDG	Zagotavljanje delne logistične podpore zavezniškim silam v okviru PDG
		Sodelovanje v sistemu VNDN	Sodelovanje v sistemu VNDN
Logistična oskrba	Naloge teritor. log.		Zagotovitev delovanja
	Upravljanje z vojaško infrastrukturo		

9 Organiziranost in naloge enot VSR v oboroženih silah Poljske in Latvije

9.1 Poljska

Poljske oborožene sile se delijo na pet zvrsti: kopenske sile, zračne sile, mornarico, specialne sile in sile teritorialne obrambe (TO). Skladno s strategijo nacionalne varnosti Poljske je poslanstvo oboroženih sil zagotavljati ugodne in varne razmere za uresničevanje nacionalnih interesov z odpravljanjem zunanjih in notranjih groženj, zmanjševanjem tveganj, pravilnim ocenjevanjem prevzetih izzivov in spretnim izkoriščanjem priložnosti. Kopenske sile, zračne sile in mornarico dopolnjuje 20.000 pripadnikov pogodbene rezerve. Poljska je dolžnost služenja vojaškega roka ukinila leta 2009. Dolžnost je veljala za vse moške državljane, starejše od devetnajst let, prostovoljno pa so se lahko služenja udeležili pri starosti sedemnajst let. Zadnji obvezniki so bili na služenje vpoklicani decembra 2008 in so služenje končali do konca leta 2009. Poljska je leta 2015 kot peto zvrst oboroženih sil ponovno uvedla TO, ki je bila razpuščena leta

2008. Na novo oblikovane enote TO bi po vzoru sistema ameriške nacionalne garde, če bi prišlo do ruske invazije, opravljale naloge zaledne zaščitnice (angl. *rear guard*), prav tako pa bi lahko sodelovale pri odzivanju na različne krize in naravne nesreče. Oblikovanje TO je potekalo v štirih fazah, v okviru katerih naj bi se do leta 2021 oblikovalo 17 brigad in poveljstvo v Varšavi. Načrt vzpostavitve enot je predvideval popolnitev z 10.000 prostovoljci letno. V načrtih pa je bilo predvideno, da bo TO polno operativnost dosegla do leta 2021, ko naj bi bila popolnjena s približno 53.000 pripadniki. Enote naj bi bile popolnjene s 5000 pripadniki stalne sestave, ki bi popolnjevali poveljniške dolžnosti, in s pripadniki pogodbene rezerve, ki bi se letno udeleževali 30-dnevnega usposabljanja s poudarkom na hibridnem bojevanju. V nasprotju z rezervnimi silami, ki se ob mobilizaciji vključijo v enote preostalih zvrsti poljskih oboroženih sil, so sile TO zasnovane za samostojno delovanje v lokalnem okolju in popolnjene s prostovoljci iz tega okolja. Po navedbah poljskih vojaških načrtovalcev naj bi takšna organiziranost omogočala najučinkovitejše delovanje v hibridni vojni (Poljske oborožene sile, 2021).

Enote TO sledijo upravni delitvi Poljske, ki je razdeljena na šestnajst provinc. V vsaki provinci je vzpostavljena brigada. Izjema je osrednja provinca, ki ima zaradi pomena glavnega mesta Varšave vzpostavljeni dve brigadi TO. Za mobilizacijske naloge in zvezo z lokalnimi oblastmi je v vsaki od šestnajstih provinc vzpostavljen vojaški štab, blizu katerega je tudi poveljstvo teritorialne brigade. Brigade so sestavljene iz lahkih pehotnih bataljonov, ki imajo od štiri do pet LPČ, poleg tega pa ima vsaka brigada še poveljniško četo, četo zvez, inženirsko četo in četo za oskrbo. Vsaka pehotna četa je vezana na najmanjšo poljsko upravno enoto (okraj) in ima približno tristo pripadnikov, usposabljanje čete pa je osredotočeno na zemljepisne in druge lastnosti okraja, ki mu pripadajo (Poljske oborožene sile, 2021).

Skladno s strategijo nacionalne obrambe je glavni namen TO prispevek k razvoju koncepta totalne obrambe. Doktrina TO pa kot njeno poslanstvo navaja upiranje vojaški agresiji in obrambo države ter podporo obrambnim podsistemom na področju notranje varnosti, javne uprave in lokalnih skupnosti. Ključni vidiki operativne uporabe TO so: (1) izvajanje kopenskih operacij; (2) stalna območja odgovornosti in taktična premičnost (znotraj provinc); (3) formacije enot, ki temeljijo na lahki pehoti z robustnimi oborožitvenimi sistemi za protioklepni boj in zračno obrambo (Klisz, 2020). Na podlagi poslanstva enote TO izvajajo te naloge:

- izvajanje obrambnih dejavnosti v sodelovanju z operativnimi silami in podpornimi elementi nevojaškega obrambe;
- protidiverzantski in protidesantni boj ter izvajanje nekonvencionalnih dejavnosti;
- sodelovanje pri varovanju sprejema in razvoja zavezniških sil;
- sodelovanje v sistemu kriznega upravljanja ter VNDN, pri zaščiti premoženja ter v iskalnih in reševalnih akcijah (Poljske oborožene sile, 2021).

Vzpostavljanje TO poljskih oboroženih sil še ni končano. Do novembra 2020 je bilo vzpostavljenih štirinajst brigad, končno stanje pa predvideva približno 50.000

pripadnikov, razporejenih v 17 brigad (z več kot 50 lahкими pehotnimi bataljoni), centre za usposabljanje, šolo za podčastnike, poveljniško-logistični bataljon in odsek za kibernetiko delovanje. Razvojni načrt predvideva postopno doseganje operativnih zmogljivosti na podlagi koncepta začetnih in končnih operativnih zmogljivosti. Končne operativne zmogljivosti za izvajanje nevojaškega kriznega odzivanja so predvidene med letoma 2022 in 2025, medtem ko naj bi končne operativne zmogljivosti za izvajanje vojaških operacij na taktični ravni dosegli med letoma 2024 in 2027 (Klisz, 2020).

9.2 Latvija

Latvijske oborožene sile so sestavljene iz kopenske vojske, letalstva, mornarice in nacionalne garde, v vojni pa se lahko okrepijo tudi z mejno stražo (policijo). Poveljnik oboroženih sil je general s tremi zvezdicami, ki s podporo združenega štaba poveljuje neposredno enotam ravni brigade, hkrati pa je tudi vojaški svetovalec ministra za obrambo in predsednika republike. Ministrstvo za obrambo in združeni štab sta na istem mestu, del njunih funkcij pa je integriran. Vojska šteje približno 5000 pripadnikov stalne sestave. Obvezno služenje vojaškega roka so ukinili, za ponovno uvedbo pa bi morali spremeniti ustavo (Humar v Šteiner, 2016, str. 87). Poslanstvo oboroženih sil je ohranjanje suverenosti in ozemeljske celovitosti države ter zaščita njenega prebivalstva pred tujo ali domačo oboroženo agresijo. Poslanstvo uresničujejo z zagotavljanjem obrambe države, njenega zračnega prostora in nacionalnih teritorialnih voda, s sodelovanjem v odzivu na različne krize in naravne nesreče ter s sodelovanjem v mednarodnih mirovnikih operacijah. Po podatkih iz leta 2018 je bilo v oboroženih silah 5500 pripadnikov stalne sestave in 8000 pripadnikov nacionalne garde, od katerih jih je bilo približno 5000 upokojenih pripadnikov stalne sestave. Skladno s konceptom nacionalne obrambe naj bi oborožene sile obsegale 17.500 pripadnikov, od tega 6500 pripadnikov stalne sestave, 8000 pripadnikov nacionalne garde in 3000 usposobljenih pripadnikov rezervne sestave. Usposabljanje rezervne sestave se je začelo leta 2015 (Latvijske oborožene sile, 2021).

Nacionalna garda predstavlja glavno rezervno komponento kopenskih sil in je po obsegu največji del celotne sestave oboroženih sil. Organizirana je v štiri regionalne brigade in štirinajst teritorialnih lahkih pehotnih bataljonov, ki delujejo kot mobilizacijski centri. Pred letom 2007 je bila sestavni del kopenskih sil, nato pa je bila preoblikovana v samostojno zvrst oboroženih sil (Latvijske oborožene sile, 2021).

Naloge nacionalne garde so:

- izvajanje teritorialne obrambe samostojno ali v podporo drugim zvrstem oboroženih sil,
- zagotavljanje bojne pripravljenosti in pripravljenosti za mobilizacijo,
- opravljanje podpornih nalog za druge zvrsti oboroženih sil,
- varovanje pomembnih objektov v vojni ali drugih grožnjah,
- odpravljanje posledic naravnih in drugih nesreč,
- podpora civilnim organizacijam (Latvijske oborožene sile, 2021).

Brigade nacionalne garde so namenjene nadzoru prostora in bojni podpori manevrske brigade kopenske vojske, varovanju njenih bokov in zagotavljanju podpore države gostiteljice za zavezniške sile, ob tem pa tudi nadzoru ozemlja. Veliko večino nacionalne garde sestavljajo lahke pehotne zmogljivosti. V miru podpirajo lokalne skupnosti pri zaščiti in reševanju ter so v lokalnem okolju tudi na splošno aktivni. Nacionalno gardo vodi posebno poveljstvo na ravni brigade, ki je podrejeno neposredno poveljniku vojske, sestavljena pa je iz 550 pripadnikov stalne sestave in okrog 12.000 prostovoljcev. Stalna sestava popolnjuje poveljniške dolžnosti. V miru je ena izmed nalog nacionalne garde tudi pridobivanje kadra za oborožene sile in usposabljanje rezervne sestave. Nacionalna garda je postala pomembna po ukinitvi obveznega služenja vojaškega roka, predvsem kot možnost za vsakega posameznika, da se prostovoljno vključi v obrambo. Vsak pripadnik nacionalne garde sprejme obveznost, da se na leto usposablja najmanj deset dni, vendar se številni prostovoljno usposabljuje več, predvsem kot posamezniki in oddelki, ob koncih tedna in večerih. Za čas, ko se usposabljujejo, dobijo povrnjene materialne stroške, ko pa so vpoklicani na delo, imajo status zaposlenih in so plačani primerljivo pripadnikom stalne sestave. Usposabljanju rezervnih častnikov ne namenjuje posebne pozornosti, saj računajo, da bodo častniške dolžnosti opravljali poklicni pripadniki. V nacionalno gardo so vključeni tudi prostovoljci, ki niso pripadniki vojske, sodelujejo pa z njo glede na svoje želje (Humar v Šteiner, 2016, str. 88).

10 Analiza in primerjava nalog enot VSR

Slovenija, Poljska in Latvija so si precej podobne. Vse so po koncu hladne vojne spremenile državno ureditev v demokracijo. Njihove oborožene sile so temeljile na naborniškem sistemu, ki so ga opustile in zamenjale za poklicni sistem popolnjevanja, prav tako pa so se v vseh treh državah v preteklosti uporabljali vzhodni oborožitveni sistemi, medtem ko so danes oborožene skladno s standardi Nata. Latvija in Slovenija sta si podobni še glede na velikost in število prebivalcev. Kljub temu da se njihove oborožene sile po sestavi in organiziranosti razlikujejo, lahko ugotovimo, da so si naloge, ki naj bi jih opravljale enote, popolnjene z VSR, podobne. Vsem je skupno to, da imajo enote VSR v razmerju do enot, popolnjenih s stalno sestavo, dopolnilno vlogo pri izvajanju vojaške obrambe nacionalnega ozemlja. Vojaško obrambo izvajajo z bojnim delovanjem samostojno ali v sodelovanju z enotami stalne sestave. Pri izvajanju bojnega delovanja se v Latviji in Sloveniji nakazuje prostorski koncept, skladno s katerim enote VSR delujejo samo na določenem območju znotraj nacionalnega ozemlja, kjer izvajajo nadzor in varovanje prostora, nadzor in varovanje pomembnih objektov, na Poljskem tudi protidiverzantski in protidesantni boj, v Sloveniji pa še zagotavljanje premočnosti in oviranja. Pri Poljski in Sloveniji se kot ena izmed nalog omenja opravljanje nalog v okviru podpore države gostiteljice, pri čemer se nakazujeta dva vidika. Prvi je viden pri Poljski in se nanaša na sodelovanje pri varovanju sprejema in razvoja zavezniških sil. Drugi se izkazuje pri Sloveniji, kjer gre za zagotavljanje delne logistične podpore zavezniškim silam. Varovanje sprejema in razvoja zavezniških sil lahko povežemo z opravljanjem omenjenih nalog v okviru bojnega delovanja, medtem ko drugi vidik predstavlja ločeno nalogo, ki se v

Sloveniji navezuje tudi na nalogo zagotovitve delovanja. Poleg bojnega delovanja enote VSR izvajajo tudi podporno delovanje. V vseh treh državah enote VSR sodelujejo v sistemu VNDN, na Poljskem je poleg tega omenjena še podpora elementom nevojaške obrambe, v Latviji pa podpora civilnim organizacijam.

Za primerjavo si pogledjmo naloge, ki naj bi jih po konceptu delovanja oboroženih sil Jugoslavije (JLA) opravljala TO. Primerjava je pomembna, saj je TO v okviru JLA predstavljala dopolnilne sile, ki so bile večinsko popolnjene s pripadniki z odsluženim vojaškim rokom oziroma z VSR. Skladno s Strategijo oboroženega boja (ZSLO, 1985, str. 112–113) naj bi TO izvajala naloge na začasno zasedenem ozemlju, v zaledju lastnih sil in na fronti. V zaledju lastnih sil naj bi izvajala bojni nadzor nad ozemljem, zaščito pomembnih objektov (vključno z njihovo zračno obrambo), protidesantni boj, protidiverzantski in protiteroristični boj ter pripravo in urejanje ozemlja za izvajanje oboroženega boja. Na začasno zasedenem ozemlju in na fronti naj bi izvajala množično bojno delovanje vseh razsežnosti. Pri tem bi bilo bojno delovanje na začasno zasedenem ozemlju osredotočeno na oteževanje sovražnikovega premika in manevra ter na delovanje proti sovražnikovim silam za bojno podporo in zagotovitev delovanja, medtem ko bi bilo na fronti osredotočeno na težje prehodne in pomožne smeri, boj v naselju, vmesne prostore bojnega razporeda JLA ter napade na boke in v zaledje sovražnika.

Naloge osnovne bojne enote VSR je treba uvrstiti v operativni okvir, v katerem lahko razdelitev bojišča na začasno zasedeno ozemlje, fronto in zaledje lastnih sil povežemo s pojmi globinsko delovanje, bližinsko delovanje in delovanje v zaledju. Pojem globinskega bojevanja lahko povežemo z delovanjem enot VSR na začasno zasedenem nacionalnem ozemlju, ki v danem trenutku predstavlja sovražnikovo zaledje. Pojem bližinskega bojevanja se povezuje s pojmom fronte, namen delovanja v lastnem zaledju pa je zagotovitev svobode delovanja s pomočjo zaščitne sil, ohranjanja vzdržljivosti sil in ohranjanja svobode manevra sil, ki niso angažirane (Furlan, 2006, str. 14). Enota VSR mora biti primarno sposobna izvajati ofenzivno, defenzivno in prehodno delovanje v operativnem okviru globinskega, bližinskega in zalednega delovanja, sekundarno pa mora biti sposobna izvajati tudi podporno delovanje. Iz tega izhajajoče naloge, ki bi jih morala biti sposobna izvajati enota VSR, so:

- bojne naloge v okviru ofenzivnega, defenzivnega in prehodnega delovanja,
- zagotavljanje oviranja in inženirske podpore,
- varovanje pomembnih objektov,
- oviranje in inženirska podpora,
- zagotovitev delovanja,
- logistična podpora v okviru PDG,
- sodelovanje v sistemu VNDN.

11 Analiza in primerjava sestave enot vojaške strateške rezerve

V vseh treh primerjanih državah temelj v sestavi enot VSR predstavljajo lahke pehotne zmogljivosti oziroma LPČ. V Sloveniji je LPČ sestavljena iz štirih lahkih pehotnih vodov, poveljniško-logističnega voda, voda minometov 60 mm in protioklepne voda. Na ravni čete torej združuje bojne funkcije manevra, omejenega ognjenega delovanja, omejenega vzdrževanja sil in poveljevanja. Tudi na Poljskem temelj predstavlja LPČ, ki obsega elemente za protioklepni boj in zračno obrambo, s čimer je dodana omejena sposobnost zagotavljanja bojne funkcije zaščite sil. V Latviji lahko LPČ kot osnovno enoto sklepamo na podlagi organiziranosti enot nacionalne garde v lahke pehotne bataljone, ki so načeloma sestavljeni iz LPČ.

LPČ se na Poljskem in v Latviji združujejo v pehotne bataljone, v Sloveniji pa v pehotne polke. Organiziranost LPČ v Sloveniji ne sledi doktrinarni organiziranosti pehotnih polkov, saj je vsak pehotni polk sestavljen iz sedemnajstih pehotnih čet, medtem ko so pehotni bataljoni na Poljskem in v Latviji sestavljeni iz treh do petih čet. Ker ni razpoložljivih podatkov, sklepamo, da imajo pehotni bataljoni v svoji sestavi poleg pehotnih čet še minometno četo ali četo za podporo in poveljniško-logistično četo.⁵ Pehotni polk v Sloveniji ima poleg LPČ v svoji sestavi vod za zveze in logistični vod, ki sta namenjena podpori poveljevanja in zagotovitvi delovanja. Pehotni bataljoni na Poljskem in v Latviji so jedro pehotnih brigad, ki imajo poleg njih v svoji sestavi še enote drugih rodov, s pomočjo katerih lahko izvajajo bojno delovanje skladno s konceptom večrodovskega bojevanja. Poljska brigada TO ima v svoji sestavi poveljniško četo, inženirsko četo, četo zvez in četo za oskrbo, v Latviji pa so si brigade po sestavi med seboj različne. Dve brigadi imata v svoji sestavi logistični bataljon in bataljon za oskrbo, ena brigada ima poleg tega še četo JRKBO, medtem ko ima ena brigada pridodan le inženirski bataljon. V Sloveniji sta pehotna polka uvrščena v pehotni brigadi, ki imata v svoji sestavi rodovske bataljone. Ti so namenjeni oblikovanju bataljonskih bojnih skupin iz pehotnih polkov, popolnjenih s stalno sestavo, in ne podpora enot VSR.

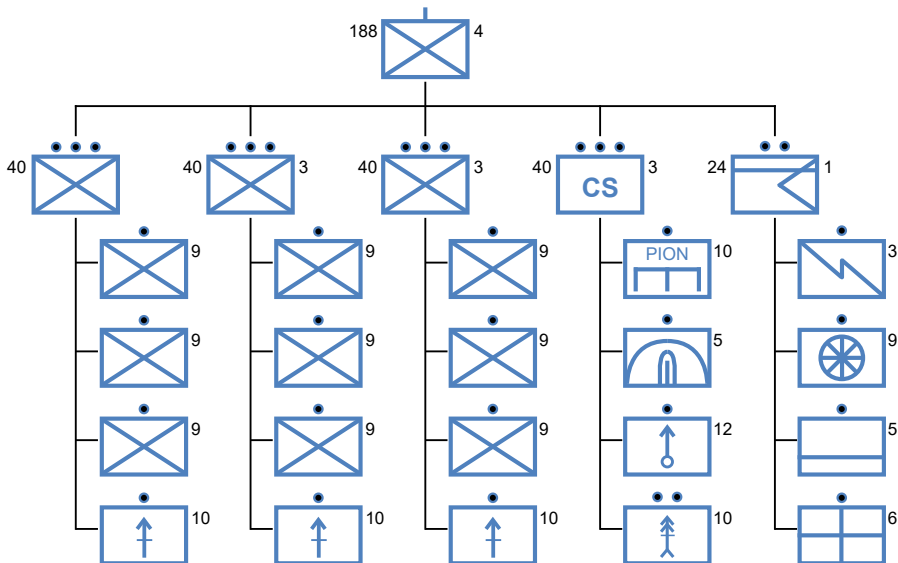
V primerjavi sestave in organizacije enot VSR na Poljskem, v Latviji in Sloveniji smo ugotovili: (1) osnovno bojno enoto predstavlja LPČ z organskimi elementi za omejeno ognjeno podporo, protioklepni boj, protizračno obrambo in zagotovitev delovanja; (2) združevanje rodov za izvajanje večrodovskega bojevanja je izvedeno na brigadni ravni; (3) poleg pehotnih enot imajo enote VSR v svoji sestavi logistične enote, enote za zveze in inženirske enote. Bojne funkcije, ki jih s svojo sestavo zagotavljajo enote VSR, so manever, ognjeno delovanje, zaščita sil, vzdrževanje sil in poveljevanje. Na četni ravni so integrirani predvsem elementi za ognjeno delovanje, medtem ko so elementi za zaščito in vzdrževanje sil ter podporo poveljevanju integrirani na ravni brigade.

⁵ Opisana sestava bataljona je značilna za skoraj vse oborožene sile na svetu.

12 Ugotovitve in predlog sestave enote VSR

Za enoto VSR je bistvena sposobnost izvajanja treh vrst bojnega delovanja: ofenzivnega, defenzivnega in prehodnega, ki navadno prevladujejo v vojni. Enota VSR bo večino nalog in bojnega delovanja opravljala v zaledju lastnih sil in v bližinskem bojevanju, medtem ko bo v zaledju sovražnikovih sil izvajala le ofenzivno in prehodno delovanje ter naloge oviranja. Posledično to pomeni, da mora biti sestava enote VSR najbolj oblikovana za izvajanje takih vrst bojnega delovanja. Najprimernejša izbira za tak način delovanja so zmogljivosti lahke pehote, ker je njihov glavni namen ob ustrezni opremljenosti in usposobljenosti uspešno bojno delovati na katerem koli zemljišču, na bojišču, začasno zasedenem ozemlju in v lastnem zaledju, v katerem koli delu dneva in letnem času in v kakršnih koli vremenskih razmerah. Zaradi globinskega delovanja mora biti enota precej samostojna in sposobna delovati brez podpore nadrejene enote. Kot taka mora poleg manevra združevati še bojne funkcije ognjenega delovanja, zaščite sil, vzdrževanja sil in poveljevanja. Manever zagotavljajo pehotni elementi z organskim elementom za neposredno ognjeno podporo. Ognjeno delovanje zagotavlja podporni element s sposobnostmi protiklepnega in protipehotnega boja s protiklepnimi oborožitvenimi sistemi in lahкими minometi. V okviru zaščite sil sta nujna inženirski element s sposobnostjo rušenja in miniranja ter element zračne obrambe s sposobnostjo delovanja proti ciljem v zraku⁶ za zaščito enot in objektov. Za vzdrževanje sil in poveljevanje enotam je nujen poveljniško-logistični element, ki ji omogoča precejšnjo samostojnost delovanja. Element zagotavlja zveze, premičnost in oskrbo, opremljen pa mora biti z lahкими tovornjaki za prevoz manevrskega elementa z oborožitvijo, opremo in strelivom ter za izvajanje oskrbe.

Slika 1: Predlagana sestava enote VSR (vir: avtor)

⁶ Gre za zračno obrambo kratkega dosegga (angl. *very short range ground based air defence*), pri kateri govorimo o nizko letečih ciljih, na katere delujemo s sistemi zelo kratkega dosegga (angl. *man portable air defence systems – MANPADS*).

Trenutna sestava LPCČ predstavlja primerni temelj za predlagano sestavo enote VSR. Sestavljena je iz štirih pehotnih vodov, ki zagotavljajo manever in ogenj, protioklepna in minometna voda, ki v okviru ognjenega delovanja izvajata protioklepni in protipehotni boj, ter poveljniško-logističnega voda, ki zagotavlja vzdrževanje sil in podporo poveljevanju. V trenutni sestavi ni zagotovljena bojna funkcija zaščite sil, v katero spadata inženirska podpora in zračna obramba. Na podlagi ugotovitev analize in primerjave enot VSR predlagamo sestavo enote VSR, kot je prikazana na sliki 1.

Pehotna četa je sestavljena iz treh pehotnih vodov, voda za bojno podporo in poveljniško-logistične sekcije. Pehotni vod je opremljen s srednjimi in lahкими puškomitraljezi ter ročnimi protioklepnimi orožji (RPOO-1) in je sestavljen iz treh pehotnih oddelkov ter oddelka mitraljezov. Vod s pehotnimi oddelki izvaja protipehotni boj in neposredni protioklepni boj na majhnih razdaljah (do 500 metrov), mitralješki oddelek pa vodu zagotavlja neposredno ognjeno podporo. Vod za bojno podporo je sestavljen iz minometnega oddelka, protioklepne sekcije, skupine za zračno obrambo in oddelka bojnih pionirjev. Minometni oddelek podpira delovanje čete s posrednim ognjem. Opremljen je z lahкими minometri, s katerimi podpira manever lastnih sil in onemogoča delovanje sovražnika na razdaljah do 2500 m. Minomete uporablja za ogenj proti sovražnikovi izkrcani pehoti ter za zadimljenje in osvetljevanje bojišča. Sestavljen je iz treh ognjenih skupin in lahko deluje z enega ali dveh ognjenih položajev. Poveljnik čete lahko z minometno skupino okrepi pehotni vod. Protioklepna sekcija izvaja neposredni protioklepni boj na majhnih razdaljah (do 1000 metrov) in je kot taka nosilec protioklepnega boja v četi. V svoji sestavi ima tri skupine, ki so opremljene z ročnimi protioklepnimi orožji za večkratno uporabo (RPOO-2). Deluje kot sekcija ali po skupinah, ki so lahko za posamezne naloge dodeljene pehotnim vodom.

Oddelek bojnih pionirjev je najprej namenjen rušenju in postavljanju ovir⁷ z namenom razbijanja, vezanja in preusmerjanja sovražnika, lahko pa v sodelovanju z akterji civilne obrambe ali drugimi inženirskimi enotami SV sodeluje pri postavljanju sistemov oviranja. Sestavljen je iz treh skupin, ki se lahko, če je treba, pridodajo pehotnim vodom. Skupina lahke raketne zračne obrambe je namenjena neposredni zaščiti lastnih sil in izbranih objektov pred napadom iz zraka, s čimer podpira svobodo manevra in povečuje sposobnost preživetja lastnih sil. Sestavljena je iz para strelcev s pomočnikoma, ki sta opremljena z lahкima prenosnima raketnima sistemoma in štirimi raketami. Poveljniško-logistična sekcija zagotavlja podporo poveljevanju in zagotovitev delovanja. Sestavljena je iz skupine vezistov, transportnega oddelka, oddelka za oskrbo in sanitetnega oddelka. Skupino vezistov sestavljajo trije vezisti vozniki, ki poveljstvu čete zagotavljajo nepretrgano poveljevanje in kontrolo z lastnimi enotami in zvezo s poveljniškimi mesti nadrejene enote. Transportni oddelek in oddelek za oskrbo zagotavljata zmogljivosti za transport moštva in lastnih zalog. Transportni oddelek je opremljen s štirimi lahкими tovornimi vozili, oddelek za oskrbo pa z dvema. Zdravstveno oskrbo na osnovni ravni zagotavljajo bojiščni reševalci, ki so v vsakem oddelku, sanitetni oddelek pa je namenjen

⁷ Mednje štejemo tudi improvizirane eksplozivne naprave (IES).

zagotavljanju zdravstvene oskrbe na prvi ravni. Četa z lastnimi zmogljivostmi izvaja prvo pomoč ter evakuacijo ranjenih in poškodovanih, pri tem pa se povezuje z akterji civilne obrambe v lokalnem okolju (zdravstvenimi domovi, bolnišnicami). Ob povečani potrebi po oskrbi, predvsem z gorivom, vodo, strelivom večjih kalibrov in sredstvi za utrjevanje in oviranje, četa potrebuje okrepitev iz nadrejene enote. Prav tako potrebuje okrepitev pri povečani potrebi po transportu moštva ali ob izpadu lastnih transportnih sredstev. Brez dodatne logistične oskrbe lahko bojno deluje v omejenem časovnem obdobju, po tem času pa je odvisna od oskrbe višje enote ali lokalnih virov. Nima lastnih zmogljivosti za nastanitev in potrebuje podporo nadrejene enote, ima pa sposobnost bivakiranja v krajšem časovnem obdobju. Nima zmogljivosti za vzdrževanje, evakuacijo sredstev do zbirne točke na območju nadrejene enote izvede z lastnimi zmogljivostmi.

Na podlagi predlagane osnovne enote VSR bi bilo treba spremeniti tudi sestavo TERP, saj je trenutna organiziranost problematična s stališča obsega nadzora (angl. *span of control*).⁸ Smiselno bi bilo čete združiti v bataljone, ki bi jim poveljevali TERP. Vsak TERP bi bil sestavljen iz štirih bataljonov, od katerih bi imel vsak štiri čete, ena četa pa bi bila samostojna in bi bila poleg logističnega voda in voda zvez neposredno podrejena poveljstvu teritorialnega polka. Glede na naloge, ki smo jih opredelili v prejšnjih poglavjih, bi lahko bile četrtje čete v bataljonih in samostojna četa TERP tudi namenske (npr. za diverzantsko delovanje ali za zaščito kritične infrastrukture). Glede na trenutno veljavne dokumente SV bi bilo treba opredeliti prostorsko uvrščenost čet in bataljonov ter njihova območja odgovornosti. Pomembno je sovpadanje območij odgovornosti TERP z območji odgovornosti uprav RS za zaščito in reševanje (URSZR) in policijskih uprav (PU), kar bi v vojni ali krizi olajšalo usklajevanje in sodelovanje vseh elementov nacionalnovarnostnega sistema RS na taktični ravni. Poleg dveh trenutnih TERP, ki sta vzpostavljena v okviru mirnodobne sestave SV, bi bilo treba vzpostaviti še štiri in jih popolniti s stalno sestavo ter uvrstiti v 72. BR. Njihove naloge v miru bi bile: (1) usposabljanje poveljstva in enot, (2) vojaška ureditev območja odgovornosti, (3) podpora sistemu VNDN in sodelovanje pri zaščiti in reševanju, (4) povezava z lokalnim okoljem v območju odgovornosti ter (5) priprava in izvedba mobilizacije za naraščanje SV. Pri aktivaciji koncepta VSR in vzpostavljanja povečanega obsega in sestave SV bi bilo potrebno preoblikovanje mirnodobne sestave SV. 1. brigada bi ostala nespremenjena in bi zagotavljala zmogljivosti brigadne bojne skupine, Center za usposabljanje bi se preoblikoval v brigadno poveljstvo in bi prevzel poveljevanje nad TERP v zahodnem delu RS, 72. brigada pa bi poveljevala TERP v vzhodnem delu RS, medtem ko bi poveljevanje na operativni ravni izvajalo PSSV. Pri podanem predlogu organiziranosti in sestave enot VSR je treba opozoriti še na izhajajočo problematiko poveljniškega kadra, ki bi bil nujen za popolnitev čet, bataljonov in poveljstev TERP. Za zagotovitev nujnega števila starešin bi bilo smiselno vzpostaviti šolo za častnike in podčastnike vojnih enot, ki bi bila

⁸ Obseg nadzora se nanaša na število podrejenih enot pod enim poveljnikom. Število je odvisno od razmer in se lahko razlikuje. Poveljniki lahko praviloma učinkovito poveljujejo dvema do šestim podrejenim enotam (FM 6-0, 2014, D-2).

uvrščena v okvir Centra vojaških šol in bi bila sposobna usposobiti kompetenten kader, ki bi lahko v vojni ali krizi z enotami VSR opravljaj predvidene naloge.

13 Sklep

V prispevku smo ugotovili, da je vloga enot, popolnjenih z VSR, zagotavljanje kredibilnih vojaških zmogljivosti SV za odvrčanje in obrambo pred vojaškimi in drugimi grožnjami, njihovo poslanstvo pa je ohranjanje vzdržljivosti SV v vojaški obrambi RS. Če sta vloga in poslanstvo enot VSR v normativnih, strateških in doktrinarnih dokumentih dokaj jasno opredeljena, pa tega ne moremo trditi za naloge, ki naj bi jih te enote opravljale, ter za njihovo organiziranost in sestavo. Za to obstajata dva razloga. Prvi je neujemanje organiziranosti in sestave SV z opredelitvami v teh dokumentih, drugi razlog pa je koncept VSR, ki do zdaj ni bil v celoti operacionaliziran. Kljub spremembam sestave SV v zadnjih tridesetih letih normativni in doktrinarni dokumenti v tem času niso bili posodobljeni in so v nekaterih pogledih zastareli, tako da nekatere opredelitve v teh dokumentih ne kažejo trenutne sestave in organiziranosti SV. Za operacionalizacijo koncepta VSR pa so bili v SV izdelani izvedbeni dokumenti, ki naj bi koncept operacionalizirali, vendar rešitve, predvidene v teh dokumentih, predvsem glede sestave in nalog enot VSR, ne omogočajo uresničevanja vloge in poslanstva. Iz več razlogov je problematična predvsem stvarnost izvedbe koncepta, ki neposredno vpliva na kredibilnost enot VSR in na sposobnost SV za hitro odzivanje na poslabšane razmere v mednarodnem varnostnem okolju in s tem na ohranjanje njene vzdržljivosti. Poglavitna ugotovitev je, da trenutna organiziranost in sestava enot VSR SV ne omogočata zagotavljanja vseh nujnih bojnih funkcij za opravljanje predvidenih nalog. To je predvsem posledica pomanjkanja nujnih rodovskih enot v njihovi sestavi. Predlagana sestava osnovne enote VSR omogoča zagotavljanje nujnih bojnih funkcij za opravljanje predvidenih nalog. Pri tem je treba opozoriti, da predlog predstavlja predvsem teoretično izhodišče za nadaljnja razmišljanja o organiziranosti in sestavi VSR RS, saj je glede na trenutne kadrovske in materialne vire vprašljiva stvarnost oblikovanja predlaganih enot.

14 Literatura in viri

1. AAP-06. *NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French)*, 2019. Brussels: NATO Standardization Office.
2. Bokal, L., ur., idr., 2009. *Razlagalni vojaški slovar*. http://www.slovenskavojska.si/fileadmin/slovenska_vojska/pdf/terminologija/Gradivo_za_razlagalni_vojaski_slovar.pdf, 13. 1. 2021.
3. Bowyer, R., 1999. *Dictionary of military terms*. Teddington: Peter Collin Publishing.
4. Brinc, D., idr., 2006. *Angleško-slovenski vojaški terminološki slovar*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
5. *DOD Dictionary. Dictionary of Military and Associated Terms*, 2020. Washington: Department of Defense.

6. Dupuy, T. N., ur., idr., 1993. *International military and defense encyclopedia*. Washington: Brassey's.
7. *FM 6-0. Commander and Staff Organization and Operations*, 2014. Washington: Headquarters Department of the Army.
8. Furlan, B., 2006. *Bojno delovanje*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
9. Gažević, N., idr., 1974. *Vojna enciklopedija*. 8. Beograd: Vojnoizdavački zavod.
10. Himelrajh, J., 2017. *Basic Combat Unit of the Slovenian Armed Forces*. Magistrsko delo. Fort Leavenworth, Kansas: U. S. Army Command and General Staff College.
11. Klisz, M., 2020. *The Polish Territorial Defence Forces, Commander's Briefing* (predstavitev). November 2020.
12. Latvijske oborožene sile, 2021. Military Periscope. <https://www.militaryperiscope.com/armedforces/north-atlantic-treaty-organization-nato/latvia/overview>, 12. 3. 2021.
13. MORS, 2012. *Doktrina vojaške strateške rezerve Republike Slovenije*, št. 80300-2/2012/5, z dne 25. 10. 2012.
14. Petrović, P., ur., idr., 1981. *Vojni leksikon*. Beograd: Vojnoizdavački zavod.
15. Poljske oborožene sile. 2021. Military Periscope. <https://www.militaryperiscope.com/armedforces/north-atlantic-treaty-organization-nato/poland/overview>, 10. 3. 2021.
16. *Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV-2)*. Uradni list RS, št. 55/19.
17. Ržen, J., 2013. *Vpliv vključenosti Republike Slovenije v sistem obrambnega planiranja Nata na razvoj zmogljivosti njenega obrambnega sistema*. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
18. SVS (STANAG) 2288(2), 2017. AJP-3.2(A) Ver. 1. *Zavezniška združena doktrina za kopenske operacije. Allied Joint Doctrine for Land Operations*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.
19. Šteiner, A., 2016. Primeri zagotavljanja sposobnosti za strateško rezervo. V A. Šteiner, ur. *Vloga rezerve pri zagotavljanju vzdržljivosti obrambno-varnostnih sistemov Slovenije: zbornik*. Str. 72–82. Ljubljana: Državni svet RS.
20. *TRADOC Pamphlet 525-3-90. The United States Army Objective Force Operational and Organizational Plan for Maneuver Unit of Action*, 2002. Kansas: TRADOC.
21. Vlada RS, 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
22. Vlada RS, 2012. *Obrambna strategija Republike Slovenije* št. 80000-1/2012/4, z dne 7. 12. 2012.
23. *Zakon o obrambi (ZObr)*. Uradni list RS, št. 103/2004 – uradno prečiščeno besedilo 1.
24. Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo (ZSLO), 1985. *Strategija oboroženega boja*. Beograd: Vojaška tiskarna.